

Handleiding en stappenplan bij het samengaan van gemeenten en diaconieën

Steeds meer gemeenten zoeken een vorm van samenwerking. De meest vergaande vorm is fusie. Het juridische begrip fusie wordt in de kerkorde aangeduid als samengaan. Deze handleiding volgt die benaming. [Op de website van de Protestantse Kerk](#) wordt uitvoerig ingegaan op de verschillende te volgen stappen wanneer gemeenten willen samengaan. Het voortraject, dat veelal bestaat uit overleg tussen gemeenten, classis en CCBB's, blijft hier buiten beschouwing, net als de notariële kant van de zaak. De handleiding richt zich op het interne vervolotraject, dat wil zeggen de administratieve stappen die in LRP en FRIS genomen moeten worden nadat de overeenkomst is getekend. De richtlijn 'Verslaggeving bij samengaan gemeenten en diaconieën' en deze handleiding willen behulpzaam zijn bij de afhandeling van formaliteiten rond een fusie. Deze achtergrondinformatie geeft inzicht in het hoe en waarom van de te nemen stappen.

Betrokken partijen

Er is een aantal partijen betrokken bij het samengaan. Afgezien van de samengaan gemeenten en diaconieën zijn dat:

- De dienstenorganisatie
  - de afdeling KSO van de ledenadministratie (LRP) in verband met het eventueel uitgeven van een gemeentenummer en het overzetten van leden uit de oude gemeente naar de nieuwe gemeente;
  - de afdeling Juridische zaken (JuZa) die de gemeentenaam moet goedkeuren.
- Het breed moderamen van de classis (BMCV) dat het samengaan moet goedkeuren.
- Het betreffende CCBB dat de financiële gevolgen moet beoordelen en goedkeuren.
- De nieuwe gemeente voor de verwerking van de financiële gegevens in FRIS.
- Een notaris die de aktes moet opstellen en vaststellen.

Indelingen gemeenten binnen LRP

Vanuit het ontstaan van de Protestantse Kerk in Nederland zijn er voor de ledenadministratie vier zogenoemde 'landschappen' ontstaan: een HG (hervormde gemeente), een GK (gereformeerde kerk), een ELG (evangelisch-lutherse gemeente) en het nieuwe PG-landschap (protestantse gemeente). Zodra er wordt samengegaan door gemeenten die niet van hetzelfde landschap zijn, ontstaat er een nieuw gemeentenummer. Vaak wordt dan ook de naam veranderd in Protestantse Gemeente (PG), hoewel dat niet altijd noodzakelijk is.

Als gemeenten uit hetzelfde landschap samengaan, (bijvoorbeeld HG-gemeente X gaat samen met HG-gemeente Y), dan wordt er door LRP-KSO geen nieuw gemeentenummer verstrekt.

Twee vormen van samengaan

1. Twee of meer bestaande gemeenten/diaconieën gaan samen. Er worden bestaande gemeenten opgeheven en er wordt een nieuwe rechtspersoon opgericht, met een nieuw gemeentenummer, onder de naam protestantse gemeente te 'Samen verder'. Hierna wordt dat 'Samengaan' genoemd.
2. Twee of meer rechtspersonen gaan op in een bestaande rechtspersoon. De oude gemeenten verdwijnen en er blijft één gemeente over. Er wordt geen nieuw gemeentenummer verstrekt, maar men gaat verder onder het gemeentenummer van de overblijvende gemeente. Hierna wordt dat 'Samenvoeging' genoemd.

Voor een gemeente is de tweede methode de meest eenvoudige oplossing, temeer omdat kan worden volstaan met één notariële akte. De daarvoor benodigde standaardakte is door JuZa opgesteld en staat [op de website van de Protestantse Kerk](#). Maar daar zitten wat betreft de vergelijkbaarheid van de cijfers in de rapportage van begroting en/of jaarrekeningen wat nadelen aan. Dat wordt hierna toegelicht.

Wat gebeurt er bij samengaan?

Bij samengaan neemt de nieuwe gemeente, als gefuseerde rechtspersoon, alle rechten en verplichtingen van de oude gemeente(n) over. Het juridisch samengaan wordt volgens ordinantie 2-10-7 van kracht met ingang van de dag na die waarop de akte is verleden. Dit kan in de loop van het jaar zijn. De vraag doet zich voor hoe een gemeente dan om moet gaan met begrotingen en jaarrekeningen. Om administratieve redenen is het verstandig dat gemeenten afspreken dat het samengaan per 1 januari van een jaar plaatsvindt. Dit is het meest eenvoudig voor de gemeenten zelf, en ook naar instanties zoals de belastingdienst en het pensioenfonds. Indien het samengaan niet per 1 januari maar op een andere datum gebeurt, dan moet duidelijk zijn welke begroting(en) en jaarrekening(en) bij het CCBB ingediend moeten worden en beoordeeld.

De richtlijn samengaan schrijft voor dat voor de jaarrekening die wordt ingediend over het jaar van samengaan, dit samengaan geacht wordt per 1 januari van dat jaar te hebben plaatsgevonden, ongeacht de juridische datum van samengaan. Daardoor ontstaat altijd een jaarrekening met de eindbalans en de exploitatierekening van de nieuwe entiteit of de nieuwe samenstelling over het gehele eerste boekjaar.

Indienen begroting en jaarrekening

De gevolgen van twee situaties van (juridisch) samengaan uitgewerkt:

1. De standaard is samengaan per 31 december (het samengaan start dan per 01-01 van het nieuwe boekjaar).
2. Samengaan op een datum gedurende het jaar (als noodgedwongen uitzondering).

Omdat FRIS is gekoppeld aan LRP moet daar ook ingespeeld worden op het samengaan.

De aanvraag voor het samengaan wordt ingediend bij het BMCV. De classis vraagt het regionale CCBB om advies. Het is handig de aanvraag tegelijk naar beide instanties te sturen. Het CCBB heeft de volgende documenten nodig:

- de laatst opgestelde jaarrekeningen en begrotingen (deze zullen meestal al in hun bezit zijn);
- een meerjarenraming voor de nieuwe gemeente die samengaat of van de overblijvende gemeente bij samenvoeging.

Samengaan vorm 1 (samengaan per 31 december)

Er ontstaat een nieuwe gemeente en er wordt door LRP-KSO een nieuw gemeentenummer afgegeven.

Stap 1: Aanvragen van een nieuw gemeentenummer door het CCBB

Het nieuwe nummer kan door LRP-KSO uitsluitend afgegeven worden als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. Er is een door de gemeenten getekende overeenkomst tot samengaan.
2. De naam van de nieuwe gemeente is goedgekeurd door JuZa.

3. Er is een brief met de goedkeuring voor het samengaan van het regionale CCBB ontvangen.
4. Het BMCV heeft een brief met de definitieve goedkeuring voor het samengaan verstrekt.
  - a. Let op! Die goedkeuring kan pas verstrekt worden één maand na plaatsing van de advertenties waarin het samengaan wordt aangekondigd.
  - b. De **voorlopige goedkeuring** is dus **niet** voldoende voor de afgifte van een nieuw nummer.
5. Zodra aan alle bovenstaande vereisten is voldaan, dient het regionale CCBB bij LRP-KSO een verzoek in tot de uitgifte van een nieuw gemeentenummer. De gemeente doet dat niet zelf.
6. De afdeling LRP-KSO heeft de aanvraag van het CCBB inclusief de definitieve goedkeuring van JuZa, CCBB en BMCV ontvangen.
7. De afdeling LRP-KSO stuurt bericht van afgifte van het nieuwe nummer aan de gemeente.

Opmerking: De notariële afwikkeling kan na stap 1 nog maanden duren en daar hoeven de gemeenten niet op te wachten. Het samengaan wordt, los van FRIS, verder verwerkt in LRP, maar pas als aan alle formaliteiten is voldaan en de leden zijn overgeboekt naar de nieuwe gemeente.

Stap 2: Verwerking van begrotingen, bij samengaan per 31 december

Het plan tot samengaan is al langer bekend. Daarom schrijft het GCBB aan gemeenten die willen samengaan voor om al daarvóór een samengevoegde totaalbegroting te maken en die, zodra het nieuwe gemeentenummer bekend is, op te nemen in FRIS. De begrotingen van de oude gemeenten hoeven dan niet meer ingeleverd te worden. Meestal zal de samengevoegde begroting overigens onderdeel zijn van de in te leveren documenten omdat men, om een besluit tot samengaan te nemen, inzicht wil hebben in de (meerjaren)begroting van de nieuwe samengegane gemeente. Omdat er een nieuwe rechtspersoon ontstaat en daarmee in FRIS een 'blanco' eerste begroting en jaarrekening, kunnen en moeten de getallen uit de begrotingen en jaarrekeningen op rekeningniveau (in de balans liefst ook nog op regelniveau) worden samengevoegd en ingevuld in FRIS, waardoor ook een historisch overzicht aanwezig is.

Verwerking in LRP gekoppeld aan FRIS.

- Aan de naam van de oude gemeenten wordt door LRP 'Historie' toegevoegd. Deze gemeenten kunnen mutaties doorvoeren totdat de stukken zijn ingediend en de beoordeling door het CCBB is afgerond. Daarna zijn ze alleen nog te raadplegen.
- Door LRP wordt dan aan de nieuwe gemeentenaam toegevoegd 'in oprichting', totdat alle formaliteiten zijn vervuld.
- Omdat er een samengevoegde begroting moet worden ingediend en door het CCBB beoordeeld, hoeven de begrotingen van de oude gemeenten niet meer te worden ingediend. Als ze al waren ingediend, worden ze ter kennisname ontvangen maar niet beoordeeld.
- De samengevoegde begroting van de nieuw ontstane gemeente wordt door het CCBB wel beleidsmatig beoordeeld.

Opmerking: Dat houdt in dat, bij een samengaan die op 1 januari 2024 officieel ingaat, het nieuwe nummer voor de gemeente al rond 1 oktober 2023 beschikbaar moet zijn. Alleen dan kan de nieuwe gemeente voldoen aan de inleverdatum van 15 december voor de begroting 2024. Als het akkoord van classis en CCBB op zich laat wachten, zodat er geen nieuw nummer verstrekt kan worden, kan eventueel eenmalig uitstel voor het indienen van de gezamenlijke begroting worden verleend.

Stap 3: Verwerking van jaarrekeningen in FRIS bij samengaan per 31 december

Er is een nieuwe gemeente ontstaan met een nieuw gemeentenummer.

- Formeel moeten de jaarrekeningen van de oude gemeenten nog worden ingediend en door het CCBB beoordeeld. Deze worden ingediend in FRIS op het oude gemeentenummer en daarmee is het dossier van de oude gemeente afgerond. Het enige bijzondere is dat de kerkenraad van de nieuwe gemeente de jaarrekening van de oude gemeente tekent.
- De nieuwe gemeente die is ontstaan is verplicht een samengevoegde jaarrekening van de oude gemeenten te maken. Die dient als beginbalans van de nieuwe gemeente en voegt tevens de vergelijkende cijfers van het oude boekjaar samen. Dat kan door alle balanscijfers en exploitatiecijfers samen te voegen en op te tellen.
- De samengevoegde jaarrekening wordt in FRIS in het nieuwe boekjaar als beginbalans ingebracht.

Samengaan vorm 2 (samengaan op een datum gedurende het jaar, als noodgedwongen uitzondering)

Stap 1: Zoals bij vorm 1.

Stap 2: Verwerking van begrotingen in FRIS, bij samengaan in de loop van het jaar

Als het samengaan in de loop van een jaar plaatsvindt, dan zijn de afzonderlijke enkelvoudige begrotingen van de oude gemeenten aan het eind van het vorige jaar al ingediend en beoordeeld. Een nieuwe samengevoegde begroting is dan niet nodig en niet zinvol. De nieuwe gemeente voegt de enkelvoudige begrotingen samen tot één begroting. Daarna brengt de nieuwe gemeente in FRIS de samengevoegde begroting in over het gehele boekjaar, inclusief de periode tot 1 mei. Zoals hiervoor uitgelegd kan een en ander worden gerealiseerd zodra in LRP - en daarmee ook in FRIS - het nieuwe gemeentenummer beschikbaar is.

Stap 3: Verwerking van jaarrekeningen in FRIS bij samengaan in de loop van het jaar

Stel, de juridische datum van samengaan is 30 april. Er wordt door LRP-KSO op 10 februari al een nieuw gemeentenummer afgegeven. Juridisch is het dan zo dat de afwikkeling van de oude gemeenten per 30 april plaatsvindt en de nieuwe gemeente kerkordelijk ontstaat per 1 mei. De getotaliseerde eindbalanscijfers van de oude gemeenten van het voorgaande boekjaar ***per 1 januari van het jaar van samengaan*** vormen dan met ingang van die datum de beginbalans van de nieuwe gemeente. Interne controle door de gemeente moet veiligstellen dat in de beginbalans de juiste cijfers worden verwerkt. De eerste mutatie in FRIS is daarom altijd de verwerking van de inbreng door de oude gemeente, waardoor een beginbalans van de nieuwe gemeente ontstaat.

Geen voorgeschreven interne administratieve datum van samengaan

De nieuwe gemeente begint op een bepaald moment een nieuwe administratie, ongeacht de werkelijke juridische datum van het samengaan. Dat kan in de loop van het jaar zijn, maar er kan ook met een gescheiden administratie gewerkt worden tot en met het eind van het jaar, zeker als men in het najaar samengaat, waarna men per 31-12 pas combineert in FRIS. De nieuwe gemeente levert dus in FRIS over het jaar van samengaan een jaarrekening van de nieuwe gemeente in over het volle boekjaar, inclusief de getotaliseerde jaarbegroting.

Opmerking: In de praktijk zal het vaak voorkomen dat de administraties op een ander tijdstip worden samengevoegd. Als het samengaan bijvoorbeeld per 1 november 2023 plaatsvindt, dan ligt het voor de hand dat de gemeenten hun administratie pas definitief samenvoegen per 31 december 2023, het jaar van samenvoegen. Ze zijn daar vrij in. De eindbalans moet gelijk zijn aan de eindbalans van de nieuwe gemeente per 31-12-2023. Dat vereist enig rekenwerk. Het is ter beoordeling aan de gemeente of men voor vergelijkende exploitatiecijfers de samengevoegde cijfers uit het vorige boekjaar, dus 2022, wil meenemen. Veelal zullen deze gemeenten verder gaan met één administratie. Het handigste is daarvoor dezelfde datum te gebruiken als in FRIS.

Stap 4: De meerjarenraming van de nieuwe gemeente

Aangeraden wordt om in FRIS, zodra dat mogelijk is, voor de nieuwe gemeente een actuele meerjarenraming op te nemen. Die wordt dan gebaseerd op de definitieve jaarcijfers van de nieuwe gemeente en de samengevoegde begroting voor het jaar van samengaan.

Daarbij kunnen zich bij deze samenwerkingsvorm twee mogelijkheden voordoen. Stel dat samengaan plaatsvindt in 2023:

1. Als de gemeente de begroting en de jaarrekening heeft gebaseerd op de samengevoegde cijfers, dan worden deze getoond vanaf het jaar waarin de cijfers zijn opgenomen. Mutaties kunnen dan op de gebruikelijke methode worden verwerkt.
2. De gemeente heeft niet alle samengevoegde cijfers van voorgaande jaren opgenomen in de begroting en jaarrekening. Belangrijk is in dat geval een goede interne controle op de ingebrachte cijfers. Op verzoek kan nu een 'blanco' meerjarenraming worden verstrekt, waarin alsnog alle relevante samengevoegde cijfers kunnen worden opgenomen.

Bijzonderheid: naamwijziging in LRP heeft gevolgen voor FRIS

Het komt voor dat gemeenten, los van een samenvoeging, alleen hun naam willen wijzigen.

Bijvoorbeeld van hervormde gemeente te X naar protestantse gemeente te X. In dat geval verandert de gemeente van LRP-landschap en wordt een nieuw gemeentenummer toegekend. Dan wordt de 'oude' HG-gemeente als 'Historie' in FRIS opgenomen. Dat is voor een gemeente lastig omdat er, behalve de naam, niets wijzigt en toch alle historische gegevens verloren zouden gaan.

Omdat het vanwege de verplaatsing van landschap (bijvoorbeeld van HG naar PG) technisch in LRP nog niet mogelijk is alle oude gegevens mee over te nemen naar het nieuwe gemeentenummer, is de enige mogelijkheid te kiezen voor 'samengaan vorm 1'. Daarbij kunnen wel alle historische gegevens in FRIS ingevoerd worden, maar dat is extra werk voor de gemeenten. Interne controle door de gemeente moet dan vaststellen dat de juiste bedragen zijn ingevoerd.

Samenvoeging vorm 2

Er wordt geen nieuw gemeentenummer afgegeven, ondanks een andere samenstelling van de overblijvende gemeente.

Stap 1: Het CCBB meldt de samenvoeging bij LRP-KSO

Aanmelden kan zodra aan het volgende is voldaan:

1. Er is een door de gemeenten getekende overeenkomst tot samenvoeging.
2. De naam van de nieuwe gemeente is goedgekeurd door JuZa.
3. Er is een brief met de goedkeuring voor het samenvoegen van het regionale CCBB ontvangen.

4. Het BMCV heeft een brief met de definitieve goedkeuring voor het samenvoegen verstrekt.
  - a. Let op! Die goedkeuring kan pas verstrekt worden één maand na plaatsing van de advertenties waarin het samengaan wordt aangekondigd.
  - b. De **voorlopige goedkeuring** is dus **niet** voldoende.
5. De afdeling LRP-KSO heeft de definitieve goedkeuring van het CCBB, BMCV en JuZa ontvangen.

Stap 2. Verwerking van begrotingen in FRIS, bij juridisch samengaan per 31 december

Er ontstaat nu geen nieuwe rechtspersoon, maar de rechtspersonen die zijn samengevoegd met de overblijvende rechtspersoon verdwijnen. Daarom wordt er ook geen nieuw gemeentenummer verstrekt. De overblijvende gemeente moet de totaalbegroting voor het komende jaar indienen. Dit zijn de samengevoegde begrotingen van alle aan de samenvoeging deelnemende rechtspersonen. Deze begroting is niet vergelijkbaar met de begroting van het voorgaande boekjaar van de overblijvende rechtspersoon.

Stap 3: Verwerking van jaarrekeningen in FRIS onder het gemeentenummer van de overblijvende gemeente bij (juridisch) samengaan per 31 december

- Van de verdwijnende gemeente wordt een jaarrekening opgesteld tot en met 31-12 van het boekjaar voorafgaande aan de samenvoeging. Deze dient als basis voor de 'samenvoegingsboeking' in de administratie van de overblijvende gemeente.
- De inbreng van de verdwijnende gemeente wordt als 'samenvoegingsboeking' opgenomen in de overblijvende gemeente.
- De 'samenvoegingsboeking' is gelijk aan de beginbalans van de verdwijnende gemeente per 1 januari van het jaar waarin de samenvoeging plaatsvindt. De eerste mutatie in FRIS is daarom altijd de verwerking van de inbreng door de oude gemeente, waardoor een beginbalans van de nieuwe gemeente ontstaat.
- De jaarrekening van de verdwijnende gemeente wordt door het CCBB beoordeeld. Eventuele vragen worden door de overblijvende gemeente beantwoord.
- Aan de naam van de verdwijnende gemeente wordt 'Historie' toegevoegd, zodat oude gegevens nog bekeken kunnen worden. In LRP zal de samenvoeging van de verdwijnende gemeente worden verwerkt.
- Het samengaan wordt, los van FRIS, verder verwerkt in LRP, maar pas als aan alle formaliteiten is voldaan en de leden zijn overgeboekt naar de overblijvende gemeente.
- De samengevoegde gemeente maakt in FRIS een jaarrekening over het eerste jaar van samenvoeging en dient deze in. In deze jaarrekening is de samenvoegingsboeking dus verwerkt.

Opmerking: Dat betekent een breuk in de historische cijfers van de overnemende gemeente, omdat tot de samenvoeging enkelvoudige begrotingen en jaarrekeningen werden gemaakt en nu samengevoegde. Daardoor staat binnen de samengevoegde gemeente eenmalig de samengevoegde begroting en jaarrekening van jaar X, naast de enkelvoudige jaarcijfers van jaar X-1. Dat is inherent aan deze vorm.

Noodgedwongen samenvoeging vorm 2 op een datum in de loop van het jaar

Stap 1: Ongewijzigd, het CCBB meldt de samenvoeging bij LRP-KSO.

Stap 2: Begrotingen, bij samengaan in de loop van een jaar, stel per 1 mei.

Als het samenvoegen in de loop van het jaar plaatsvindt, dan zijn de afzonderlijke begrotingen van de oude gemeenten al ingediend en beoordeeld. Een nieuwe samengevoegde begroting is dan niet nodig en niet zinvol. Dat heeft wel gevolgen voor de jaarrekening over het jaar waarin de samenvoeging plaatsvindt.

Stap 3: Verwerking van jaarrekeningen in FRIS onder het gemeentenummer van de overblijvende gemeente bij samengaan in de loop van een jaar.

De verdwijnende rechtspersonen hebben al jaarrekeningen opgemaakt en ingediend of maken deze alsnog op per 31 december van het jaar voorafgaande aan het jaar van samenvoeging. Deze jaarrekeningen worden nog beoordeeld door het CCBB.

Deze jaarrekeningen geven ook de cijfers voor de 'samenvoegingsboeking' die de overblijvende rechtspersoon in de administratie verwerkt. De overblijvende rechtspersoon maakt een jaarrekening over het jaar van fusie waarin alle mutaties vanaf 1-1 van het samenvoegingsjaar zijn verwerkt. Dus de samenvoegingsboeking én de mutaties tot het juridische moment van samenvoeging. De eerste mutatie in FRIS is daarom altijd de verwerking van de inbreng door de oude gemeente, waardoor een beginbalans van de nieuwe gemeente ontstaat.

Het zal van het moment van samenvoeging afhangen of de administraties van de verdwijnende rechtspersonen nog gehanteerd worden tot einde boekjaar. Dan kunnen op basis van deze administraties jaarrekeningen worden opgesteld en samengevoegd tot één jaarrekening van de overblijvende rechtspersoon.

Geen voorgeschreven interne administratieve datum van samengaan

De nieuwe gemeente maakt op een bepaald moment een samenvoegingsboeking, ongeacht de werkelijke datum van het samengaan. Dat kan in de loop van het jaar zijn, maar een gescheiden administratie tot en met het eind van het jaar is ook mogelijk, zeker bij samengaan in het najaar, waarna men per 31-12 pas combineert in FRIS. De nieuwe gemeente levert dan in FRIS over het jaar van samenvoeging altijd een jaarrekening in van de nieuwe samenstelling van de gemeente over het volledige boekjaar.

Opmerking: Het betekent een breuk in de historische cijfers van de overblijvende gemeente, omdat tot de samenvoeging enkelvoudige begrotingen en jaarrekeningen werden gemaakt en nu een samengevoegde jaarrekening. Daardoor staat binnen de overblijvende gemeente eenmalig de samengevoegde jaarrekening van jaar X, naast de enkelvoudige begroting van jaar X en de enkelvoudige jaarcijfers van jaar X-1. Dat is inherent aan deze vorm.

Bij een samenvoeging aan het begin van het jaar ligt het voor de hand de administraties ook zo snel mogelijk samen te voegen en op basis van deze administratie de jaarrekening van de overblijvende gemeente te maken.

Opmerking: Als gelijksoortige gemeenten samengaan, dus een HG met een andere HG of een PG met een andere PG, dan blijven ze in hetzelfde LRP-landschap. Het is in dit geval (technisch) niet mogelijk te starten met een nieuw gemeentenummer. Dat betekent dat alleen de tweede vorm toegepast kan worden. Hetzelfde doet zich voor als een gemeente wordt samengevoegd met een reeds bestaande PG-gemeente. Ook dan wordt er geen nieuw gemeentenummer afgegeven. Als de overblijvende

gemeente geen PG-gemeente is en graag met een schone lei zou willen beginnen, kan dat het beste door de naam te veranderen in een PG-gemeente, waardoor men van landschap wijzigt en men samenwerkingsvorm 1 kiest.

ANBI-gegevens

De ANBI-gegevens van de oude gemeenten over het afgelopen boekjaar moeten nog worden gepubliceerd en een jaar blijven staan. De website moet nog actief blijven tot de jaarcijfers van én door de nieuwe gemeente zijn gepubliceerd. De ANBI-cijfers van de overblijvende gemeente worden, zoals gewoonlijk, via FRIS aangeleverd. Daarbij staan dan eenmalig naast elkaar de samengevoegde begroting van jaar X+1, naast de samengevoegde jaarrekening van jaar X en de enkelvoudige jaarrekening van jaar X-1. Dit kan alleen door de gemeenten zelf opgelost worden door eenmalig zelf de cijfers aan te passen, en als de ANBI-gegevens niet gekoppeld zijn aan de website.

Stap 4: De meerjarenraming van de overblijvende gemeente

De meerjarenraming van de overblijvende gemeente wordt gebaseerd op de meerjarenraming die tijdens de voorbereiding van het samenvoegen werd gebruikt. De overblijvende gemeente wordt aangeraden om, zodra dat mogelijk is, in FRIS een actuele meerjarenraming op te maken. Die wordt dan gebaseerd op de definitieve jaarcijfers van de overblijvende gemeente en de samengevoegde begroting na het jaar van samenvoeging.

Daarbij kunnen zich twee mogelijkheden voordoen. Stel dat samengaan plaatsvindt in 2023:

1. De praktijk zal vaak zijn dat bij een samengaan in de loop van 2023 de begroting voor 2024 pas zal zijn gebaseerd op de nieuwe gemeente. De eerste meerjarenraming van de nieuwe gemeente zal in het najaar van 2024 in FRIS kunnen worden opgezet. De jaarcijfers van 2023, die ingeleverd worden op 15 juni 2024, dienen daarbij als basis. De historische cijfers van de afgelopen drie jaar zijn deels gebaseerd op de enkelvoudige cijfers van de overblijvende gemeente.
2. Om de gegevens beter vergelijkbaar te maken en een beter overzicht te hebben over de komende jaren, wil men in 2023 alle relevante cijfers al aanpassen. Op verzoek kan nu een 'blanco' meerjarenraming worden verstrekt, waarin alsnog alle relevante samengevoegde cijfers kunnen worden opgenomen. Daardoor kan vanuit de meerjarenbegroting de begroting voor 2024 gekopieerd worden in FRIS.

Samengevat

1. Het grote verschil tussen de beide vormen is dat in vorm 1 een nieuw gemeentenummer ontstaat en in vorm 2 verder wordt gewerkt met het bestaande gemeentenummer van de overblijvende gemeente.
2. De richtlijn geeft aan dat een samengaan in FRIS administratief altijd plaatsvindt per 1 januari van het jaar waarin de samenvoeging plaatsvindt. Dit ongeacht de vorm van samengaan en de werkelijke notarieel-juridische datum van samengaan of samenvoeging die ook in de loop van het jaar kan plaatsvinden. Ook als noodgedwongen afgeweken moet worden van 1 januari wordt een samengevoegde jaarrekening over het hele verslagjaar gemaakt. De eerste mutatie in FRIS is daarom altijd de verwerking van de inbreng door de oude gemeente, waardoor een beginbalans van de nieuwe gemeente ontstaat.

Als er sprake is van de eerste vorm van samengaan, waarbij een nieuw gemeentenummer wordt verstrekt, zijn de gemeenten flexibeler bij het invullen van gegevens.

- Wat betreft de eerste gezamenlijke jaarrekening kunnen alle balans- en exploitatierekeningen voor de nieuwe gemeente getotaliseerd worden.
- Er zijn meer mogelijkheden om een meerjarenraming voor de nieuwe gemeente betrouwbaarder, inzichtelijker en vollediger te maken.

Als er sprake is van een samenvoeging, dus de tweede vorm van samengaan, wordt er geen nieuw gemeentenummer verstrekt. Daardoor ontstaat een trendbreuk in cijfers en kengetallen.

Als uitsluitend de naam wordt gewijzigd, los van een vorm van samengaan, waardoor het LRP-landschap verandert, ontstaat er een nieuw gemeentenummer en wordt voor de administratieve verwerking samenwerkingsvorm 1 gebruikt.

Elke vorm van samengaan wordt in FRIS, ongeacht de juridische datum van samengaan, verwerkt met de ingangsdatum 1 januari van het jaar waarin het samengaan plaatsvindt.

ANBI-gegevens

De ANBI-gegevens van de oude gemeenten over het afgelopen boekjaar moeten nog wel worden gepubliceerd en een jaar blijven staan. De website moet dan (al dan niet in aangepaste vorm) nog actief blijven tot de jaarcijfers van de nieuwe gemeente zijn gepubliceerd. De publicatie moet geschieden door de nieuwe gemeente.

bijlagen

1. Handleiding samengaan en samenvoeging in FRIS
2. Handleiding voor de samenvoeging in FRIS

bijlage 1: Handleiding samengaan en samenvoeging in FRIS

Het gaat hier uitsluitend om de aanpak in FRIS en niet om de lokale administratie.

Vooraf

Bij een nieuw gemeentenummer kunnen **eenmalig** alle kolommen en rekeningen van balans en exploitatie worden ingevuld.

De richtlijn schrijft voor dat in FRIS de administratieve ingangsdatum van de fusie/overname **altijd per 01-01** van het verslagjaar plaatsvindt.

Er zijn vier mogelijkheden

Nieuw gemeentenummer afgegeven, dus samengaan (fusie)

- A. Per 1 januari van het jaar
- B. In de loop van het jaar (stel per 01-05)

Geen nieuw gemeentenummer, dus samenvoeging (overname)

- C. Per 1 januari van het jaar
- D. In de loop van het jaar, stel per 01-05

Stel: gemeente X en Y gaan juridisch samen tot gemeente XY met een nieuw gemeentenummer **per 01-01-2023**. (De uitwerkingen hieronder zijn chronologisch.)

A1. Begrotingen 2023, inleveren 15-12-2022

- Nieuw gemeentenummer voor XY van tevoren afgeven door LRP-KSO rond 01-10-2022.
- De oude gemeenten X en Y leveren geen enkelvoudige begrotingen in. In FRIS wordt een combi XY gemaakt voor 2023.
- Vanuit FRIS komt een lege begroting 2023. Daarin worden **uitsluitend** de combi-exploitatiedragers XY van de begroting 2023 opgenomen. Voor die tijd was immers nog geen sprake van samengaan.
- Het CCBB beoordeelt uitsluitend de nieuwe combi-begroting XY in FRIS.
- Vragen en beoordeling gaan naar de kerkenraad van XY.
- Gemeente XY begint een nieuwe administratie per 01-01-2023 met een beginbalans van de combi XY.

A2. Jaarrekeningen 2022, inleveren 15-06-2023

- X en Y leveren hun enkelvoudige jaarrekeningen in.
- Het CCBB beoordeelt deze.
- De jaarrekening geeft enkelvoudige cijfers van begroting en jaarrekening.
- Vragen en beoordeling gaan naar de kerkenraad van XY.

A3. Begroting 2024, inleveren 15-12-2023

- XY levert de begroting in met daarin:
  - Begroting combi XY 2023 voorgedrukt vanwege actie onder A1.
  - De cijfers voor de nieuwe combi XY begroting 2024 worden toegevoegd.
  - Exploitatiecijfers 2022 worden niet ingevuld (toen bestond de combi XY nog niet).
- Het CCBB beoordeelt op de gebruikelijke manier.

A4. Jaarrekening 2023, inleveren 15-06-2024

- De beginbalans 2023 (totaal eindbalansen X en Y van 2022) en eindbalans van de combi XY per 31-12-2023 moeten ingevuld worden.
- Bij de exploitatie hoort de begroting combi XY 2023 en de jaarrekening 2023. De jaarrekening 2022 wordt niet ingevuld, toen was nog geen sprake van samengegaan.
- Het CCBB beoordeelt op de gebruikelijke manier.

Stel: gemeente X en Y gaan juridisch samen tot gemeente XY met een nieuw gemeentenummer **per 01-05-2023**

B1. Begrotingen 2023, inleveren 15-12-2022

- De oude gemeenten X en Y leveren hun enkelvoudige begrotingen voor 2023 in.
- Het CCBB beoordeelt uitsluitend deze oude enkelvoudige begrotingen in FRIS.
- Vragen en beoordeling gaan naar de afzonderlijke kerkenraden van X en Y.
- Een nieuwe combi-begroting XY 2023 wordt niet gevraagd en niet beoordeeld door het CCBB.

B2. Jaarrekeningen 2022, inleveren 15-06-2023

- X en Y leveren hun enkelvoudige jaarrekeningen 2022 in. De jaarrekening geeft enkelvoudige cijfers van begroting en jaarrekening over 2022.
- Het CCBB beoordeelt deze.
- Vragen en beoordeling gaan naar de kerkenraden van de combi XY.

B3. Begroting 2024, inleveren 15-12-2023

- De combi XY levert de begroting in. Daarin wordt het volgende ingevuld:
  - o De nieuwe combi XY-cijfers voor de begroting 2024.
  - o De samenge telde begrotingscijfers van de combi XY over 2023.
  - o Exploitatiecijfers 2022 worden niet ingevuld, toen bestond de combi XY nog niet.
- Het CCBB beoordeelt op de gebruikelijke manier.

De combi-gemeente XY begint op een bepaald moment een nieuwe administratie. Dat kan in de loop van het jaar zijn, maar er kan ook met een gescheiden administratie gewerkt worden tot en met 31-12-2023, zeker als men in het najaar samengaat. Per 31-12 wordt dan gecombineerd in FRIS. *In elk geval wordt per 31-12-2023 een gecombineerde jaarrekening van XY ingeleverd.*

B4. Jaarrekening 2023 inleveren 15-06-2024

- Ingevuld moeten worden de beginbalans 2023 (totaal eindbalansen 2022) en de eindbalans van de combi XY per 31-12-2023.
- Bij de exploitatie horen de begroting van combi XY 2023 en de jaarrekening 2023. De jaarrekening 2022 wordt niet ingevuld, toen was nog geen sprake van samengegaan.
- Het CCBB beoordeelt op de gebruikelijke manier.

Als gemeenten in de loop van een jaar samengaan, starten ze in FRIS met de begroting voor het eerstvolgende jaar. Dus fusie in 2023, eerste actie in 2024.

De meerjarenraming kan gemaakt worden zodra de cijfers van de combi XY bekend zijn.

Stel: gemeente X en Y voegen zich juridisch samen tot de gezamenlijke gemeente ZZZ (zonder nieuw gemeentenummer) **per 01-01-2023**.

Stel dat X daarbij de overblijvende gemeente is. Administratief vindt de samenvoeging eveneens plaats per 01-01-2023 in de administratie van X. Hieronder noemen we die gemeente na de samenvoeging gemakshalve ZZZ.

C1. Begrotingen 2023, inleveren 15-12-2022

- De oude gemeenten X en Y leveren geen enkelvoudige begrotingen in. ZZZ maakt in FRIS een combi-begroting ZZZ voor 2023.
- Opgenomen kunnen worden de exploitatiebedragen ZZZ van de begroting 2023, naast de enkelvoudige begroting 2022 en de enkelvoudige cijfers uit de jaarrekening 2021 van de oude gemeente X.
- Het CCBB beoordeelt uitsluitend de nieuwe combi-begroting ZZZ in FRIS.
- Vragen en beoordeling gaan naar de kerkenraad van ZZZ.

C2. Jaarrekeningen 2022, inleveren 15-06-2023

- X en Y leveren hun enkelvoudige afzonderlijke jaarrekeningen in. Beide jaarrekeningen geven enkelvoudige cijfers van begroting en jaarrekening.
- Het CCBB beoordeelt deze.
- Vragen en beoordeling gaan naar de kerkenraad van ZZZ.

C3. Begroting 2024, inleveren 15-12-2023

- ZZZ levert de begroting van de samengevoegde entiteit ZZZ in. Daarin staan
  - o vanuit C1 de combi-begroting 2023 van ZZZ
  - o vanuit C2 (de jaarrekening 2022) de enkelvoudige exploitatiecijfers van X over 2022
  - o de in te vullen nieuwe combi-begroting 2024 van ZZZ.
- Het CCBB beoordeelt op de gebruikelijke manier.

C4. Jaarrekening 2023, inleveren 15-06-2024

- FRIS opent de jaarrekening 2023 van ZZZ met de enkelvoudige beginbalans van de oude gemeente X.
- De combi-gemeente ZZZ begint de samengevoegde administratie per 01-01-2023 met een ingangsboeking van de eindbalans jaarrekening 2022 van de oorspronkelijke gemeente Y, waardoor het begintotaal van de samengevoegde gemeente ZZZ ontstaat.
- Bij de balanscijfers jaarrekening 2023 zien we dan de eindbalans van de combi ZZZ over 2023, naast de enkelvoudige balans 2022 van de oude gemeente X.
- Bij de exploitatie vinden we dan vanwege C3, de combi-begroting ZZZ over 2023, de werkelijke cijfers van ZZZ over 2023 en de enkelvoudige cijfers 2022 van de oude gemeente X.
- Het CCBB beoordeelt op de gebruikelijke manier.

Stel: gemeente X en Y voegen zich juridisch samen tot de gezamenlijke gemeente ZZZ (zonder nieuw gemeentenummer) **per 01-05-2023**.

D1. Begrotingen 2023, inleveren 15-12-2022

- De oude gemeenten X en Y leveren hun enkelvoudige begrotingen voor 2023 in.
- Het CCBB beoordeelt deze in FRIS.
- Vragen en beoordeling gaan naar de afzonderlijke kerkenraden van X en Y.
- Een nieuwe combi-begroting van ZZZ voor 2023 wordt niet gevraagd en niet beoordeeld door het CCBB.

D2. Jaarrekeningen 2022, inleveren 15-06-2023

- X en Y leveren hun enkelvoudige jaarrekeningen 2022 in. De jaarrekening geeft dus enkelvoudige cijfers van begroting en jaarrekening.
- Het CCBB beoordeelt deze.
- Vragen en beoordeling gaan naar de kerkenraad van ZZZ.

D3. Begroting 2024, inleveren 15-12-2023

- ZZZ levert de begroting in. Daarin staan
  - de oorspronkelijke enkelvoudige exploitatiecijfers 2022 van de oude gemeente X. Er bestaat geen combi-jaarrekening van ZZZ over 2022, zie D2.
  - de enkelvoudige begroting 2023 van de oude gemeente X.
  - de nieuw in te vullen combi-begroting van ZZZ voor 2024.
- Het CCBB beoordeelt op de gebruikelijke manier.

D4. Jaarrekening 2023 inleveren 15-06-2024

De oude gemeente X maakt met ingang van een bepaalde datum een ingangsboeking. Dat kan in de loop van het jaar zijn, in dit voorbeeld per 01-05-2023. Als in dat jaar nog met gescheiden administraties gewerkt wordt, pas per 31-12-2023, zeker als men in het najaar samengaat. De ingangsboeking is altijd de eindbalans van de verdwijnende gemeente die later onder 'Historie' blijft staan en niet wordt beoordeeld. De eindbalans per 31-12-2023 is altijd de eindbalans van de combi-gemeente ZZZ.

In de jaarrekening 2023 (ingevuld vanuit D2, de enkelvoudige beginbalans 2022 van de oude gemeente X) staat:

- De eindbalans van de combi-gemeente ZZZ over 2023, omdat er ergens in 2023 een ingangsboeking is gemaakt.
- Bij de balans staat de eindbalans van ZZZ jaarrekening 2023 en daarnaast de enkelvoudige jaarrekening van de oude gemeente X over 2022.
- Bij de exploitatie staat vanwege D1 de enkelvoudige begroting 2023 van de oude gemeente X, met daarnaast de werkelijke exploitatiecijfers over 2023 van de combi-gemeente ZZZ en de werkelijke exploitatiecijfers van de oude gemeente X.
- Het CCBB beoordeelt op de gebruikelijke manier.

De meerjarenraming kan pas opgesteld worden nadat de jaarrekening 2023 van ZZZ is afgehandeld.

---

bijlage 2: Handleiding voor de samenvoeging in FRIS

Waar over gemeente wordt gesproken, kan ook diaconie worden gelezen.

Samengaan vorm 1: er wordt door LRP-KSO een nieuw gemeentenummer afgegeven

De oude gemeente wordt opgeheven en er wordt een nieuwe rechtspersoon opgericht waarin wordt samengegaan, met een nieuw gemeentenummer, onder de naam 'protestantse gemeente te *Samen verder*'. Deze gemeente begint 'blanco'. De gemeente start met het totaal van de balans- en exploitatiecijfers van de samengevoegde gemeente. Dat betekent dat in FRIS de beginbalans, die gelijk moet zijn aan het totaal van de eindbalansen van de samengevoegde afzonderlijke gemeenten, ingebracht wordt. Evenzo worden de totalen van de exploitatierekeningen voor het vorige jaar ingevuld, waardoor voor de samengevoegde gemeenten in het nieuwe boekjaar vergelijkende cijfers beschikbaar zijn. Zodra de gemeenten een document van samengaan hebben ondertekend (zie daarvoor het model op de website) en de classis en het CCBB akkoord hebben gegeven voor het samengaan, kan het CCBB door LRP een nummer aan laten maken.

Samengaan vorm 2: er ontstaat geen nieuwe gemeente, er is wel een andere samenstelling

Eén of meer rechtspersonen worden samengevoegd met een bestaande rechtspersoon. Er wordt geen nieuw gemeentenummer verstrekt, maar men gaat verder onder het gemeentenummer van de overblijvende gemeente. Vaak wordt dan ook de naam gewijzigd in 'protestantse gemeente te X'. Noodzakelijk is dat niet. Zou dat wel zo zijn, dan ontstaat er een nieuw gemeentenummer en is de oplossing conform de eerste vorm. Nu blijft het oude gemeentenummer bestaan en wordt de inbreng van de verdwijnende gemeente als 'samenvoegingsboeking' opgenomen in de overblijvende gemeente. Ook hier geldt dat de 'samenvoegingsboeking' gelijk is aan de beginbalans van de verdwijnende gemeente per 1 januari van het jaar waarin de samenvoeging plaatsvindt. Vanuit het oogpunt van controle is het verstandig deze boeking meteen na de beginbalans van de overblijvende gemeente te boeken.

Verwerking in FRIS

We lichten dit toe aan de hand van een getallenvoorbeeld van de gemeente 'Samen verder'.

- Het totaal ingebrachte eigen vermogen geeft de waarde van de inbreng aan. Dat is het totaal van de rekeningen in de 20 en 21 serie, dus in totaal € 1.175.000, uit te splitsen op rekeningen in de 21 serie, waarna FRIS saldeert op de algemene reserve 20.10.
- Het totaal ingebrachte eigen vermogen van € 1.175.000 boeken we eerst op incidentele baten, waarna het bedrag wordt verdeeld.
- Door het invoegen van extra regels bij de verschillende grootboekrekeningen kan men naar eigen inzicht specificeren.
- Let even op 22.10, een negatieve uitgave (een min-post) in de kolom 'Onttrekkingen **niet** via baten en lasten'.
- De laatste kolom geeft aan welke kolommen in FRIS gebruikt moeten worden. Afhankelijk van het scherm is dat een investering, een mutatie of een op te nemen bedrag.

	nummering gebaseerd op rekeningschema 2022			acties in FRIS
00.10	monumentale kerkgebouwen	€ 100.000		boeken als investering
00.40	pastorie bewoond door predikant	€ 450.000		boeken als investering
00.70	overige niet-kerkelijke gebouwen	€ 500.000		boeken als investering
01.30	inventarissen in kerkelijke gebouwen	€ 25.000		boeken als investering
01.95	niet-monumentale orgels	€ 100.000		boeken als investering
				boeken als investering
02.11	deposito's lange termijn	€ 25.000		boeken als mutatie
03.10	aandelen (fondsen)	€ 75.000		boeken als mutatie
07.10	voorraden	€ 2.500		als boeking opnemen 2500
10.10	debiteuren	€ 2.500		als boeking opnemen 2500
11.10	overige vorderingen en overlopende activa	€ 5.000		als boeking opnemen 2500
12.20	bankrekeningen	€ 125.000		als boeking opnemen 125000
20.10	algemene reserve		€ 520.000	wordt onder D automatisch gesaldeerd op deze rekening
21.50	overige bestemmingsreserves		€ 50.000	als boeking opnemen 50.000
21.92	reserves koersverschillen		€ 5.000	als boeking opnemen 5.000
21.94	herwaarderingsreserves niet-kerkelijke onroerende zaken		€ 200.000	als boeking opnemen 200.000
21.95	herwaarderingsreserves kerkelijke onroerende zaken		€ 400.000	als boeking opnemen 400.000
22.10	onderhoudsvoorzieningen		€ 100.000	als boeking opnemen min 100.000
23.30	overige langlopende schulden		€ 50.000	boeken als mutatie
24.10	crediteuren		€ 75.000	als boeking opnemen 75.000
25.10	overige schulden en overlopende passiva		€ 10.000	als boeking opnemen 10.000
95.10	incidentele baten			€ 1.175.000 als boeking opnemen
		€ 1.410.000	€ 1.410.000	